

Γιάλληης Μακριδάκης. Του Θεού το μάτι. Αθήνα:
Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2013, 144 σελ.
ISBN 978-960-05-1561-9.

Βάσια Αρβανίτη

Πιστός στο ετήσιο εκδοτικό του ραντεβού, ο Γιάννης Μακριδάκης μας κερνάει και φέτος μια απολαυστική νουβέλα που διαβάζεται... μονορούφι. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά. Ποιος είναι ο συγγραφέας; Σύμφωνα με το βιογραφικό που έχει αναρτήσει στο προσωπικό του ιστολόγιο,¹ ο Μακριδάκης γεννήθηκε το 1971 στη Χίο και σπούδασε μαθηματικά. Από το 1997, που ίδρυσε το Κέντρο Χιακών Μελετών με σκοπό την έρευνα, αρχειοθέτηση, μελέτη και διάδοση των τεκμηρίων της Χίου, οργάνωνε τα ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα του Κέντρου, επιμελούνταν τις εκδόσεις του και διηύθυνε το τριμημιαίο περιοδικό 'Πελινναίο' έως το 2011.

Στα λογοτεχνικά πράγματα εμφανίστηκε το 2008 με το βιβλίο του *Ανάμιση Ντενεκές*, ένα μυθιστόρημα-έκπληξη, που ξεφεύγει από τα γνωστά σχήματα της σύγχρονης εκδοτικής παραγωγής² και που κέρδισε κριτικούς και αναγνώστες, μεταφράστηκε δε και στα τούρκικα. Επιπλέον, ο Μακριδάκης είναι οικολόγος-ακτιβιστής και, παράλληλα με τις άλλες δράσεις που αναπτύσσει σε αυτό το επίπεδο, παρεμβαίνει συχνά πυκνά με κείμενά του στο διαδίκτυο και τον ημερήσιο τύπο. Εκεί, σχολιάζει καυστικά την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα και προτείνει τρόπους να βγει η Ελλάδα από την οικονομική κρίση.

Η φετινή του νουβέλα *Του Θεού το μάτι* αποτελεί την έβδομη μυθολογική του απόπειρα και εκδόθηκε το Φεβρουάριο του 2013 από τις εκδόσεις *Βιβλιοπωλείον της Εστίας*. Όπως και στις προηγούμενες του νουβέλες, έτσι και τώρα η αναφορά στα τεκταινόμενα της ελληνικής πολιτικής επικαιρότητας είναι σαφής και έντονη. Ο Θοδωρής, που όλοι τον γνωρίζουν με το παρατσούκλι Πεπόνας, αφηγείται στο Διομήδη πως, μ' αυτά και μ' αυτά, λίγο έλειψε να ξεχάσει να πάει να ψηφίσει στις τόσο κρίσιμες εκλογές που έγιναν στην Ελλάδα το Μάιο του 2012. Παραλίγο λοιπόν, να πάει ο ψήφος μου χαμένος, λέει χαρακτηριστικά ο Πεπόνας στο Διομήδη, ο οποίος παραμένει σιωπηλός αφού δεν είναι παρά το σκιάχτρο που ο ίδιος ο Πεπόνας με μεράκι φτιάχνει για το μούρι³ του.

Μονολογεί λοιπόν ο Θοδωρής-Πεπόνας, ο πρόωρα συνταξιοδοτημένος υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας που πια ασχολείται αποκλειστικά με το κτήμα του. Μέσα από το μονόλογό του προβάλλεται αριστοτεχνικά η πόλωση της ελληνικής κοινωνίας στις περσινές εκλογές αλλά και η νοστροπία των ανθρώπων απέναντι στην κρίση που μαστίζει τη χώρα. Γιατί ο πρωταγωνιστής μας, αμετανόητος «Πασόκος»,⁴ ήξερε τί θα ψηφίσει παρόλο που του έσουρναν όλοι

1 Βλ. www.yiannismakridakis.gr.

2 Οπισθόφυλλο του μυθιστορήματος *Ανάμιση Ντενεκές*.

3 Το κτήμα.

4 Χαρακτηρισμός για σκληροπυρηνικούς οπαδούς του ΠΑΣΟΚ, δηλωτικό μιας συγκεκριμένης νοστροπίας βολεμένου πολίτη.

οι άλλοι, μεταξύ των οποίων και η συμβία του. Αυτός δεν είναι αγάριστος, συλλογίζεται, σαν τους γύρω του που είχαν μεταστραφεί και του έλεγαν να ρίξει μαύρο. Αντίθετα, ευγνωμονεί εκείνους που δώσανε φαγάκι στον φτωχό να λιγδώσει τ' αντεράκι του. Αυτοί με βάλανε στη δουλειά, αυτοί με ζούσανε σε όλη μου τη ζωή, αυτοί μου βγάλανε το εφάπαξ και τη σύνταξη, δεν τα ξεχνάει αυτά ο Πεπόνας και δεν μπορεί να μην ψηφίσει και να λέει πως ψήφισε, γιατί πώς θα κρυφτεί από τα πουλιά: τα πουλιά είναι του Θεού το μάτι από πάνω μας, Διομήδη. Είναι η συνειδήσή μας τα πουλιά.

Από τη σχοινοστενή αφήγηση περνάνε διάφοροι χαρακτήρες που συναναστρέφεται ο πρωταγωνιστής. Η Ευθυμία, μια παλιά ιερόδουλη που την έχει ενοχλήσει ο διασυρμός των οροθετικών πρώην συναδέλφων της από τον τότε υπουργό υγείας (άλλο ένα σχόλιο στην επικαιρότητα), οι καθηγήτριες κόρες της συντρόφου του, οι «χρυσαιοφές», που ζουν στην Αθήνα και απολαμβάνουν κάθε καλοκαίρι την ραστώνη του νησιού και τα καλούδια της φύσης, αλλά και ο Κότσυφας, ένας αναρχικός που άφησε την πόλη, πήγε στο νησί και προσπαθεί καλλιεργώντας το κτήμα του να ξεφύγει από τα γρανάζια του συστήματος. Αυτόν τον τελευταίο ο Πεπόνας αρχικά τον συμπαθεί: Μου λεγε πως ήθελε να παράγει ο ίδιος το φαί του και να μην πληρώνει για να το βρρίσκει, αλλά πια τον κατηγορεί ότι στρέφει με την πολιτική του σκέψη και το διαδίκτυο τη συμβία του εναντίον του. Η σύντροφός του δεν ανέχεται ότι ο Πεπόνας δεν είναι αντιμνημονιακός⁵ σαν εκείνη και συνεχώς τον βρρίζει, γι' αυτό κι εκείνος την αποκαλεί κρυφά Νυφίτσα και έχει σταματήσει να της μιλάει. Παρατηρούμε, λοιπόν, μια μικρογραφία της κοινωνίας αλλά και πόσο βαθιά έχει διχάσει η κρίση μέχρι και την ίδια την ελληνική οικογένεια.

Μα ο Πεπόνας δεν είναι μόνο παραδοσιακός στο κόμμα που ψηφίζει, εξηγεί στον υπομονετικό ακροατή του, αλλά και στο είδος της γεωργίας που προτιμά. Είναι δηλαδή αγρότης-οικολόγος, χωρίς βέβαια ο ίδιος να το συνειδητοποιεί με αυτούς τους όρους. Το μούρκι του όπως και το παρατσούκλι του και τους σπόρους που καλλιεργεί στον κήπο του, τα έχει κληρονομήσει από τον πάππου του κι αυτός από τον δικό του παππού. Κατηγορεί δε τους συντοπίτες του ότι έχουν στραφεί στα υβρίδια για την ευκολία τους: Αυτά είναι που καταστρέφανε τη γεωργία, Διομήδη, αυτά τα υβρίδια. Και μάθανε όλοι εδώ πια να δουλεύουνε μόνο με τέτοια. Στο άψε σβήσε τα μάθανε, οι κερατάδες. Μόνο άμα είναι για ζημιά μαθαίνουνε στα γρήγορα. Άμα είναι για να μάθουνε κάτι χρήσιμο, σου λένε δεν μπορώ, το κεφάλι μου δεν χωρεί πια τίποτα μέσα. Στη ζημιά όμως, πρώτοι και καλύτεροι. Πιάσανε τα υβρίδια και παρατήσανε όλους τους σπόρους τους δικούς μας. Τους πετάξανε. Τους χάσανε. Πάνε αυτοί. Να 'ταν κι άλλοι. Και η βαθιά γνώση του για το πώς θα ευδοκιμήσει ο κήπος, διαμορφώνει και τις ιδέες του για το πώς πρέπει να λειτουργούν τα πράγματα: Για βάλε με τον νου σου να μείνει ακυβέρνητος ο μπαξές. Σε μια βδομάδα θα 'χει γίνει να σιχαινέσαι να τον βλέπεις. Τα χορτάρια θα πνίξουνε τα φυτό, ύστερα θα πιάσουνε να ξεραίνονται όλα μαζί, οι ποντικοί θα χορεύουνε μέσα, θα πλακώσουνε και οι όχεντρες⁶ ύστερα από τους

5 Νεολογισμός. Αυτός που δεν συμφωνεί με το μνημόνιο, δηλαδή τη δανειακή σύμβαση που σύναψε η ελληνική κυβέρνηση με την Τρόικα. Το αντίθετο είναι μνημονιακός.

6 Οχιές, είδος φιδιών.

ποντικούς και σιγά σιγά, άμα συνεχιστεί για πολύ αυτή η κατάσταση, το μούρκι θα γίνει ζούγκλα. Θα πιάσει ο γίγαντας να ρίχνει σπόρους και να φυτρώνουνε παντού δρυδάκια και σε δυο χειμώνες δεν θα μπορείς ούτε μέσα να μπεις ούτε απ' όξω να περάσεις. Τέλος οριστικό. Αυτά έχει η ακυβερνησία, Διομήδη. Έτσι θα την καταντήσουνε και την καφεερή την Ελλάδα μας.

Ο Πεπόνας δεν διαφέρει πολύ από τους ήρωες στα προηγούμενα βιβλία του Μακριδάκη. Απλός, λαϊκός, καθημερινός που ζει στην επαρχία, αλλά η ζωή του καθορίζεται από όσα διαδραματίζονται στο μεγάλο αστικό κέντρο και από όσα επιβάλει ο καπιταλισμός της παγκοσμιοποίησης. Στους στοχασμούς του ο Έλληνας αναγνώστης ίσως αναγνωρίσει, χαμογελώντας συνωμοτικά, το γονιό του, το θείο του, ένα συμπαθή γείτονα ή και – γιατί όχι – τον ίδιο του τον εαυτό, αν δεν φοβάται να το παραδεχτεί.

Η γλώσσα της νουβέλας είναι η ντοπιολαλιά της Χίου, μια γλώσσα ζωντανή και περιεκτική, σε πρώτο πρόσωπο και που σε συνδυασμό με την απουσία πλοκής μας θυμίζει, όχι άδικα, Παπαδιαμάντη. Η αρμονική σχέση της παράδοσης με τη φύση, η δημιουργική αυτάρκεια και η λιτή ζωή είναι τα πρότυπα που προβάλλονται ξανά και ξανά.

Ο συγγραφέας-αγρότης Γιάννης Μακριδάκης διαφέρει από τους σύγχρονους Έλληνες ομότεχνούς του και έχει καταφέρει να ξεχωρίσει με την αντισυμβατικότητά του. Κάποιοι τον χαρακτηρίζουν παλαικό, γραφικό βουκόλο και απλοϊκό, ενώ άλλοι αφιερώνουν διθυράμβους για το έργο και τη στάση του. Εκείνος ευχαριστεί, δεν καταδέχεται όμως τις υποψηφιότητες για βραβεία και σεμνά λέει ότι κάνει πολιτική λογοτεχνία. Το αναγνωστικό κοινό, σε πείσμα της εποχής, τον ανακάλυψε και του χάρισε αναπάντεχη εμπορική επιτυχία. Το πρώτο βήμα που μας προτείνει να κάνουμε για να βγούμε από την κρίση είναι να αλλάξει ο καθένας από εμάς τη θεώρησή του απέναντι στον εαυτό του και στις επιλογές του.⁷ Ίσως ακούγεται κλισέ, δεν είναι όμως εύκολο και σίγουρα από κάπου πρέπει να ξεκινήσουμε.

Καλή ανάγνωση.

Εργογραφία

Συρματένιοι, ξεσυρματένιοι· όλοι. Χιώτες πρόσφυγες και στρατιώτες στη Μέση Ανατολή: Αφηγήσεις 1941–1946. Χίος 2006, Αθήνα 2010².

10.516 μέρες: Ιστορία της νεοελληνικής Χίου: Πρώτη περίοδος 1912–1940. Χίος 2007 (ιστορικό αφήγημα).

Ανάμισης ντενεκές. Αθήνα 2008 (μυθιστόρημα).

Η δεξιά τσέπη του ράσου. Αθήνα 2009 (νουβέλα).

Ήλιος με δόντια. Αθήνα 2010 (μυθιστόρημα, το οποίο ανέβηκε στο θέατρο το 2012 σε σκηνοθεσία Βασιλή Βασιλάκη).

Λαγού μαλλί. Αθήνα 2010 (νουβέλα).

⁷ Από συνέντευξη του συγγραφέα στην εφημερίδα *Τα Νέα*, 29 Σεπτεμβρίου 2012 (Επίμονος συγγραφέας και αγρότης).

Νοπέ κνήηγ

Η άλωση της Κωσταντίας. Αθήνα 2011 (μυθιστόρημα, το οποίο ανέβηκε στο θέατρο το 2012 σε σκηνοθεσία Χρήστου Βαλαβανίδη).

Το ξουμί του πετεινού. Αθήνα 2012 (νουβέλα).

Του Θεού το μάτι. Αθήνα 2013 (νουβέλα).

